

цей розділ на українську необов'язково; його призначення суто утилітарне — відповісти на головні запитання, що можуть виникнути в чужинців після прочитання основного тексту, — передусім щодо місця Шевченка в українській культурі та подальшого розвитку цієї культури аж до наших днів.

М.Р.

Rybo-wino-kur. Antologia literatury ukraińskiej ostatnich dwudziestu lat. — Warszawa: Swiat literacki/Tyrsa, 1994.— 234 s.

Bu-Ba-Bu i Inni (Ukraińcy). — Literatura na swiecie, №10, 1995.

Безповоротно, здається, минули часи, коли видання нової української літератури за кордоном здійснювалися по двох різних лініях, які жодним чином між собою не перетиналися, хоч і були, по суті, відбиттям того самого, «двоєдиного» процесу політичної конфронтації та літературного обслуговування відповідної кон'юнктури. На Заході видавали здебільшого публіцистику та політизовану прозу дисидентів, а на Сході, себто в країнах соцтабору, — «визначні здобутки» соцреалізму, апробовані, як правило, у Москві й там-таки перекладені на мову «інтернаціонального спілкування».

Сьогодні в Москві любов до братніх літератур дещо вщухла, поступившись місцем значно ширшій і, безумовно, практичнішій любові до каспійської нафти та чорноморського флоту. Тим приємнішою й прикметнішою є некон'юнктурна увага, яку виявляють нині до української літератури в інших європейських столицях — без жодної скидки чи то на соцреалізм, чи то на дисидентство. Лише за останні кілька років антології найновішої української літератури з'явилися у США, Румунії, Швеції, Німеччині та Іспанії.

Тим часом, однак, обмежимося двома польськими антологіями, що, по суті, протягом року побачили світ у Варшаві. Одна з них має екзотичну назву «Рибо-вино-кур» — за серією графічних робіт Володимира Кауфмана, що разом з іншими львівськими художниками розкішно цю книжку проілюстрував; друга є фактично спеціальним числом популярного місячника «Література на свеце», що має не менш екзотичну назву «Бу-Ба-Бу та Інші (Українці)» й не менш екзотичні квітки Катерини Білокур на обкладинці.

Упорядником першого видання, автором передмови до нього й ґрунтовної бібліографії української літератури в польських перекладах є професор Варшавського університету Оля Гнатюк,

знана у вужчому колі як авторка багатьох українознавчих статей, а в ширшому колі — як перекладачка творів Ю. Андруховича: за її участю у Варшаві вже вийшла збірка його есеїстики «Ерц-герц-перц», роман «Рекреації» (два видання) та незабаром з'явиться «Московіада». Упорядник другої антології невідомий, — хоч за широтою й ретельністю охопленого матеріалу можна припустити, що й тут не обійшлося без згаданої авторки — чи не найкомпетентнішого на сьогодні польського україніста.

Попри те що обидва рецензовані тут видання присвячені нібито новочасній українській літературі й укладені, правдоподібно, тією самою упорядницею, їхня концепція, а відтак і автура є різною. «Рибо-вино-кур» намагається показати українську літературу останнього двадцятиліття, — все те найхарактерніше, що з'явилося після «шістдесятників» (а до певної міри і як альтернатива офіційному, канонізованому шістдесятництву: Стус, Калинець, Голобородько, Шевчук, Чубай, Лишега, Андрухович, Малкович). «Література на свеце» тим часом зосереджується на творах лише однієї — хоч, може, й найцікавішої — літературної групи «Бу-Ба-Бу» (поезія Ірванця, вірші і проза Неборака, вірші й есе Андруховича). Для повноти контексту в одному випадку до антології включено статті Гриценка й Павлишина, у другому — твори інших українських письменників: прозу Іздрика, поезію Москальця, статтю чиказького професора Б. Рубчака і фрагменти голосного роману англomовного українського літератора зі США Аскольда Мельничука «Переказане». Потрапив до «Літератури на свеце» й Микола Хвильовий із великим оповіданням «Я (Романтика)» — головним чином, мабуть тому, що переклад цього класичного твору 1920-х років був виконаний раніше і трапився тепер редакції, як то кажуть, під руку.

Фактично лише двох авторів включено до обох антологій — поета й прозаїка Ю. Андруховича, без якого у принципі важко вже уявити будь-яку антологію української літератури, та покійного Г. Чубая (у перекладах доброго польського поета Богдана Задури), незаперечного лідера і натхненника львівського мистецького андерграунду 70-х років, популярного й нині завдяки езотеричним пісням, що їх виконує на батькові вірші Тарас Чубай разом із групою «Плач Єремії».

Навіть мало обізнаний з українською літературою читач (а можливо, саме такий читач у першу чергу) легко помітить, що названі імена істотно відрізняються від тих святців, що їх наполегливо вибудовує український літературний істеблішмент, заворожений творчістю О. Гончара та інших класиків соцреалізму. Істеблішмент знає, що в такому контексті він (істеблішмент) не лише існує, а й має шанс на подібну канонізацію. Тимчасом як у контексті Чубая й Андруховича йому, істеблішментові, робити

нічого — він зникне швидше, ніж зжовкнуть сторінки фальшивих історій української літератури. На щастя, крім українсько-хуторянського, є ще й світовий контекст, до якого українська література, хоч важко й поволі, а все ж повертається. Це підтверджують згадані і не згадані публікації, яких, віриться, більшатиме, якщо тільки списки авторів для перекладу за кордоном не почнуть знову складатися в СПУ й затверджуватися в КПУ.

М.Р.

Луцій Анней Сенека. Моральні листи до Луцілія. — К.: Основи. — 1996. — 604 с.

Святий Августин. Сповідь. — К.: Основи. — 1996. — 320 с.

За п'ять років свого існування київське видавництво «Основи» опублікувало близько сотні книжок — цифра не надто вражаюча, коли порівняти її з тим, що продукували колись державні гіганти на майже дармовому папері та при майже безвідмовній системі централізованого державного книгозбуту. У новій ситуації, однак, ця цифра таки вражає, а надто коли взяти до уваги плачевний стан усіх тих гігантів і ще плачевніший стан гаманців нашого нібито найбільш читаючого в світі населення.

Ця цифра вражає ще більше, коли взяти до уваги якість продукції, що її пропонують «Основи» — як правило, це перекладна література з економіки, філософії, соціології, політології, релігієзнавства. Це десятки томів різних авторів, від найдавніших до найсучасніших, здебільшого віртуозно перекладених по-українськи — виключно з оригіналу.

Нещодавно «основівська» бібліотека світової інтелектуальної класики поповнилася двома розкішними томами давньоримських класиків, Луція Аннея Сенеки та Аврелія Августина, у блискучих перекладах знаних українських латиністів Андрія Содомори та Юрія Мушака. У певному сенсі ці переклади запізнились до українського читача на кілька століть чи принаймні десятиліть. Андрій Содомора, пригадується, ще в 1976 році видрукував у журналі «Всесвіт» чималу добірку сенеківських «Моральних листів до Луцілія», і ніщо, здається, не заважало державним гігантам видати ті листи тоді ж таки повністю.

Гіршою була ситуація з Августином, якого покійний професор Мушак переклав іще в 1939 році — якраз перед «визволенням» його рідного Львова Червоною армією. Для релігійного філософа, одного з духовних стовпів західного християнства, та ще й канонізованого як «святий», у советських видавничих планах, зро-